

Samenleving

TEKST: CISLY BURCKSEN

BEELD: ALEXANDER GREY EN MARC SPORYS

Vraagstukken rond gender en identiteit

Een bruiloft met je lichaam

Nieuwe voornaamwoorden, nieuwe genders en een regenboogvlag die niet inclusief genoeg meer is... steeds vaker tref je mensen die losbreken uit traditionele genderpatronen. En dan niet alleen mensen die in transitie gaan naar een ander geslacht, maar ook mensen die zich eigenlijk man noch vrouw voelen. Het roept de vraag op hoe ons hiertoe te verhouden, en hoe we ons verhouden tot ons eigen lichaam.

Als kind wilde ik graag 'jongensdingen' doen en voelde ik me 'verraden door mijn lichaam', omdat dat blijkbare de oorzaak ervan was, dat ik niet mocht doen wat ik wilde. Als volwassene kun je dat wel – tot op zekere hoogte – en zo besloot ik op mijn 34^e om 'een heel stoer instrument', namelijk de basgitaar te gaan bespelen. "Wat leuk dat een vrouw zo iets doet,"

kreeg ik soms te horen. Een twijfelachtig compliment. Het leek niet over mij te gaan, terwijl ik me bij deze activiteit juist ultiem mezelf voelde. In dat standaard vrouwenhokje zit ik nog altijd niet lekker. Maar inmiddels had de huidige maatschappelijke ontwikkeling ook mij bereikt en wist ik dat dit een naam had... non-binair. Maar kan ik mezelf nu echt non-binair noemen? Ik verschil zoveel van andere non-binaire mensen... wie ben ik nu? En in hoeverre kan ik anderen vragen daar rekening mee te houden? Wie bepaalt eigenlijk of iets exclusief voor mannen of voor vrouwen is? Ik dacht iets losgelaten te hebben, wat opnieuw veel vragen oproept.

Vrijheidsbeweging

Grenzen tussen genders lijken steeds diffuser te worden, en daarmee voor iedereen een vraagstuk. Zowel voor degene die ermee worstelt, als voor de omstanders. Ik spreek erover met

antroposofisch arts Marieke Krans, die vorig jaar een serie onderzoeksbijeenkomsten rond dit thema leidde bij het Atelier voor Antroposofie en Samenleving. Het thema sprak haar aan omdat het in haar eigen jeugd ook speelde. Als kind wilde ze dingen doen die jongens deden en als jongvolwassene worstelde ze met een vrouwenrol die van haar verwacht werd, maar die ze niet kon vormgeven. "Toch heb ik nooit een man willen zijn," vertelt ze. "Toen ik op mijn veertigste ging samenleven met een vrouw, begon ik pas echt mijn lichaam te bewonen. Toen was het totaal geen thema meer, en dat is het 21 jaar lang ook niet meer geweest. Nu, op mijn 64^e, kijk ik met belangstelling naar de opkomst van deze beweging. Het is geen persoonlijke noodzaak meer, maar ik wil graag doorgronden wat hier gaande is."

Van oudsher zijn er al transgenders – mensen die al jong het gevoel hebben in het verkeerde lichaam te zitten. "Maar deze grootschalige zoektocht naar genderidentiteit is nieuw," signaleert Marieke. "Ik zie het als een vrijheidsbeweging. Dat is iets goeds, maar de dwang die ermee gepaard gaat niet. Dat je geen man of vrouw meer mag zeggen bijvoorbeeld. Ik ben geen voorstander van polarisatie, maar ook dat is een kant van een nieuwe ontwikkeling. Daarin heb je iedereen nodig: de conservatieven, de toeschouwers en de activisten. De strakke tweedeling in geslachten is kunstmatig, maar kenmerkend voor onze cultuur. Je kunt je afvragen wat dat geslacht in je paspoort nu eigenlijk over jou zegt. Het algemene past hier vaak niet met de individuele identiteit. Iedereen heeft een individueel lichaam en een eigen expressie, met tot in het (on)geslachtelijke iets uitgedrukt. Dus het gaat ons allemaal aan."

Persoonlijkheid

Zelf groeide ze op in een gereformeerde cultuur, waar het lichaam eigenlijk genegeerd werd en min of meer taboe was. "Het leek of de mensen toen het liefst een hoofd gehad hadden en verder niets," zegt ze. Dat lijkt me wel wat – het zou alle vraagstukken rondom gender meteen oplossen, maar Marie-

ke wijst erop dat het lichaam heel veel van je persoonlijkheid draagt. “Het is ons persoonlijke instrument voor dit leven, er zit een mysterie in dat echt ons lot draagt. In de eerste drie zeventjaarsperiodes van je aardse leven bouwt zich dat lot ook op in je lichaam. Het lichaam bepaalt onbewust heel veel voor je als het eenmaal gevormd is. En blijkbaar is het ook geslachtelijk. Als kind speelt dat nog niet zo. De vorm is dan wel in aantocht, maar pas met de puberteit wordt dat volledig doorontwikkeld. Daar wordt het dus een belangrijk thema.” We zijn het erover eens dat veel pubers hiermee worstelen, ongeacht hun achtergrond. De tragedie daarvan hebben we allebei ervaren. Het is het verlaten van ‘de paradijselijke onschuld’ van je kindertijd, waar iedereen een verhouding toe moet vinden.

Fluïdum

Vanuit de antroposofische menskunde is de verwarring over genderidentiteit goed te verklaren. Als je verder kijkt dan het fysieke lichaam, blijkt dat de mens eigenlijk beide geslachten in zich heeft. Bij een mannelijk fysiek lichaam is het levenslichaam vrouwelijk, en andersom. Als volledig mens heb je alles, het is alleen wel gesplitst in waar zich wat bevindt. Wanneer bijvoorbeeld een man zich meer vrouwelijk voelt dan gemiddeld, kan dat komen omdat het levenslichaam meer van zich laat spreken. “Als je ernaar kijkt als een fluïdum, dan wordt heel veel duidelijk. De individuele constitutie kan natuurlijk zó verschillend zijn, en als dan ook de ziel er nog bij komt...” zegt Marieke. Enkele jaren terug schreef ze hier een toegankelijk artikel over in *Antroposofie Magazine*, dat nog steeds online terug te lezen is.¹ “Die strikte verdeling in man en vrouw is in een heleboel culturen ook nooit zo geweest,” legt ze uit. “Er zijn ook nu plekken op de wereld waar je meerdere genders hebt. Dat blijven wel algemene aanduidingen, gender is een algemeen principe, maar het doet al meer recht aan het individuele. Als mens heb je beide uitersten in je, en hoe dat precies is samengesteld is je persoonlijke constitutie. Het is mooi dat er een beweging op gang komt die ervoor staat dat iedereen volgens diens eigen constitutie mag leven.”

Groot feest

In de onderzoeksbijeenkomsten die ze organiseerde bij het Atelier voor Antroposofie en Samenleving stonden niet alleen gesprekken, maar ook systemisch werk centraal. “Bij een systeemopstelling kun je iets van het etherlichaam waarnemen, doordat je wat in je leeft in de fysieke ruimte plaatst. De intentie hierachter is heel belangrijk, je ziet alleen wat je vraagt. Op de eerste bijeenkomst deden we een opstelling en iemand had – naast zichzelf uiteraard – diens lichaam opgesteld en nog enkele andere mensen. Het lichaam was heel enthousiast en zei: ‘Hee, wanneer gaan we trouwen? Wanneer is de bruiloft? Dan geven we een groot feest en iedereen mag komen!’ Die bruiloft met je lichaam, dat heeft me heel erg geraakt. Op die eerste middag uit die reeks van vier dacht ik: ‘Nu zijn we er. Hier gaat het om.’ Daar zijn we eigenlijk ons hele leven mee bezig: dat we voor dit leven als geestwezen, als mens, de bruiloft met het lichaam van dit leven vieren en daardoor kunnen verwezelijken, ervaren en ontwikkelen wat we met dit leven van plan zijn op aarde. Dat ontroert me, omdat ik vanuit m’n eigen jeugd weet hoe moeilijk die weg is geweest.”

Het raakt haar dat veel jonge kinderen opgroeien op een manier die een mooie bruiloft juist belemmert. “Bijvoorbeeld dat de kinderen steeds minder bewegen en met hun ogen in een scherpje gevangen zitten. De lichamelijke ontwikkeling wordt hierdoor belemmerd. Dat maakt die bruiloft natuurlijk niet eenvoudiger. Hoe meer we dat gaan zien, hoe beter we kinderen kunnen bieden wat ze nodig hebben.” ||

¹ Dit artikel is terug te lezen op: antroposofieinspireert.nl/artikelen/mens-m-v/. Meer uitgebreide uitleg vind je in: Roel den Dulk, *De androgyne engel*, Indigo, 2001 en Rudolf Steiner, *Seksualiteit*, Pentagon, 2020